

TijdSchrift

extra uitgave • juni 2010

Herinneringen aan...
het Handelsgebouw

Herinneringen aan... het Handelsgebouw

Samengesteld door Wout den Breems

Inleiding

Sinds september 2006 plaatst de Historische Vereniging Vlaardingen (HVV) in samenwerking met de weekkrant Groot Vlaardingen maandelijks een foto van een Vlaardings stadsgezicht. Lezers kunnen op de foto reageren en hun verhaal achter de foto vertellen. De herinneringen bij de geplaatste foto's zijn altijd talrijk en worden in de krant weergegeven om zo een ieder er deelgenoot van te maken.

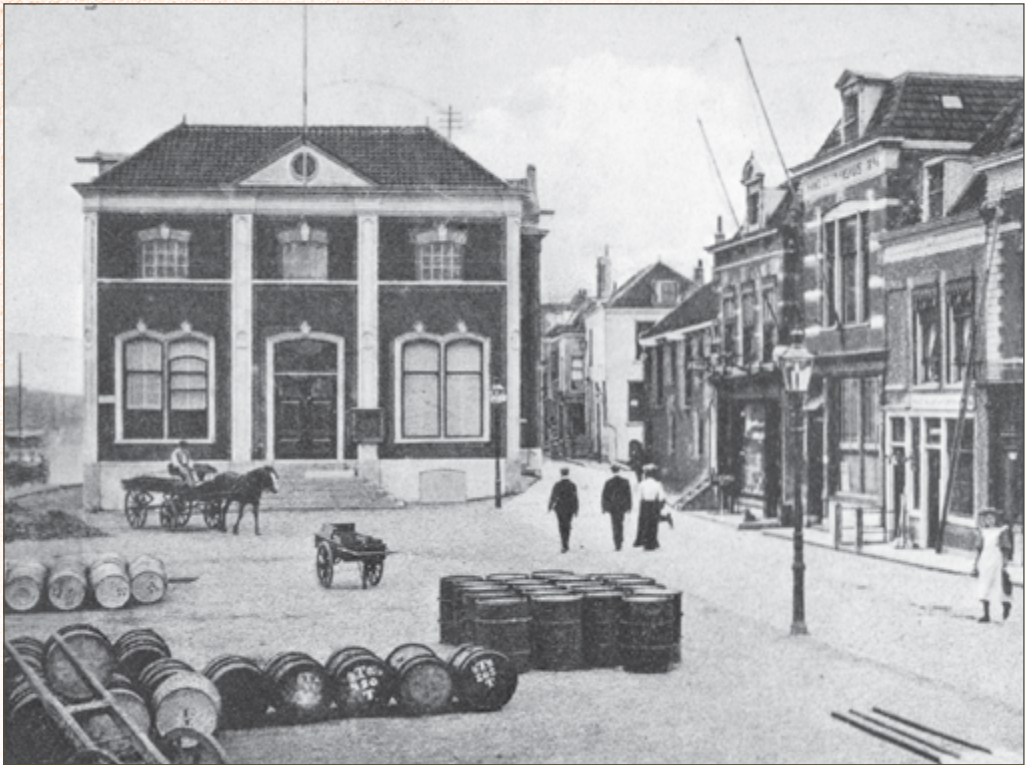
Niet alles kan geplaatst worden, maar alle herinneringen worden wel in het archief van de HVV voor het nageslacht bewaard.

In februari 2010 is er een foto geplaatst van het in 1956 afgebroken 'Gebouw voor den Handel' aan de Parallelweg / hoek Westhavenkade - in de volksmond het Handelsgebouw genoemd. Uit de reacties bleek dat velen nog mooie herinneringen van uiteenlopende aard hebben aan deze plek in Vlaardingen. Het was in die tijd ook één van de mooiste gebouwen van Vlaardingen. Alle reden dus om dit gebouw niet in de vergetelheid te laten geraken en het aan de hand van de herinneringen van de lezers van Groot Vlaardingen voor het voetlicht te halen.

Het Verkooplokaal dat stond aan de Westhavenplaats. Tussen de bebouwing door zien we de Boven Dayer. Het gebouw is in 1936 afgebroken. Vanaf dat moment veranderde de naamgeving in Westhavenkade, zoals de huidige situatie nu is.

Geschiedenis

Tot in de jaren tachtig van de 19e eeuw werden de te Vlaardingen aangevoerde ladingen haring en zoutevis op de havenkade verkocht. Om half elf ’s ochtends ging een van de omroepers, slaande op het bekken, rond en nodigde de kooplieden uit “tot verzameling” hier en daar aan de haven. Zodra de haring- of viskopers bijeenkwamen ging de omroeper voorop lopen en wees “de heren” de plaats aan waar de te verkopen partijen lagen. De stoet wandelde dan “Noord-op of Zuid-in” en bij elke partijtje dat bezichtigd werd gaf de omroeper een tikje op het bekken. De afslag geschiedde mondeling. De verkoop in de open lucht bracht dikwijls veel drukte met zich mee aan de havenkade.

Aan de vroegere Boven Dayer (tussen de Rijkestraat en de Dayer) kwam in 1883 een gebouw gereed voor de gebroeders IJzermans. Naast een kantoorruimte voor de genoemde firma was er in het gebouw ook een afslagzaal waar de verkoop van haring en zoutevis nu kon plaatsvinden - nog steeds mondeling. Toen eind 1904 de gemeente Vlaardingen eigenaar werd van het gebouw, stonden er in de verkoopzaal drie tafels van waarachter de kooplieden hun inkopen konden doen. Dat ging overigens wel naar rangen en standen. Bekende kooplieden, veelal ook reders, waren o.a. Kikkert, Van Harwegen den Breems, Hoogendijk, Warmelo en van der Drift, De Zeeuw en van Raalt, IJzermans en Van Abshoven. Zij zaten aan de eerste tafel en betaalden dan ook de hoogste huur per jaar voor die plek.

Behalve voor de verkoop van vis werd het gebouw gebruikt voor verschillende activiteiten. Zo was er een vergaderzaal en werd de zolder aanvankelijk voor de opslag van fust gebruikt en in 1911 ingericht als visserijschool. Door de toenemende groei van de vissersvloot en de daardoor toenemende haringaanvoer werd het gebouw echter te klein. Bovendien was het ook niet meer in al te beste staat. Reeds in 1909 had de heer A. Hoogendijk Jzn. al voor een nieuw gebouw gepleit, waarin ook de visserijschool ondergebracht zou moeten worden. De Vereniging tot Bevordering der Nederlandse Visserij, afdeling Vlaardingen, die de afslagzaal huurde, diende tijdens een ledenvergadering in 1913 het voorstel in om in een eventueel nieuw te stichten gebouw weer een, maar dan ruimer, afslaglokaal te huren. In 1914 werd echter besloten dat de Vereniging zelf de bouw van een nieuw afslaglokaal ter hand zou nemen, maar dit besluit werd wegens de oorlogsomstandigheden teruggedraaid. Op 24 oktober 1916 besloot de gemeenteraad van Vlaardingen met 14 stemmen voor en 1 tegen tot de stichting van een Gebouw voor den Handel.

De heer Versteve was de enige die tegen het voorstel stemde. Op zich was hij niet tegen een nieuw gebouw en wilde hij de gemeentebelangen zo veel mogelijk voor staan en bevorderen, maar er moeten wel financiële waarborgen tegenover staan en die miste hij in het voorstel. Een onderzoek zou op zijn plaats zijn, zodat de gemeente geen echec zal leiden. Daarbij kwam nog dat door nieuwbouw de oude sluiswachterswoningen moesten worden afgebroken en er kosten gemaakt zouden worden voor nieuwe woningen.

Onder: De demping van het Prikkenwater in 1912. De grijze panden links op de foto zijn de sluiswachterswoningen waar Versteve over spreekt.

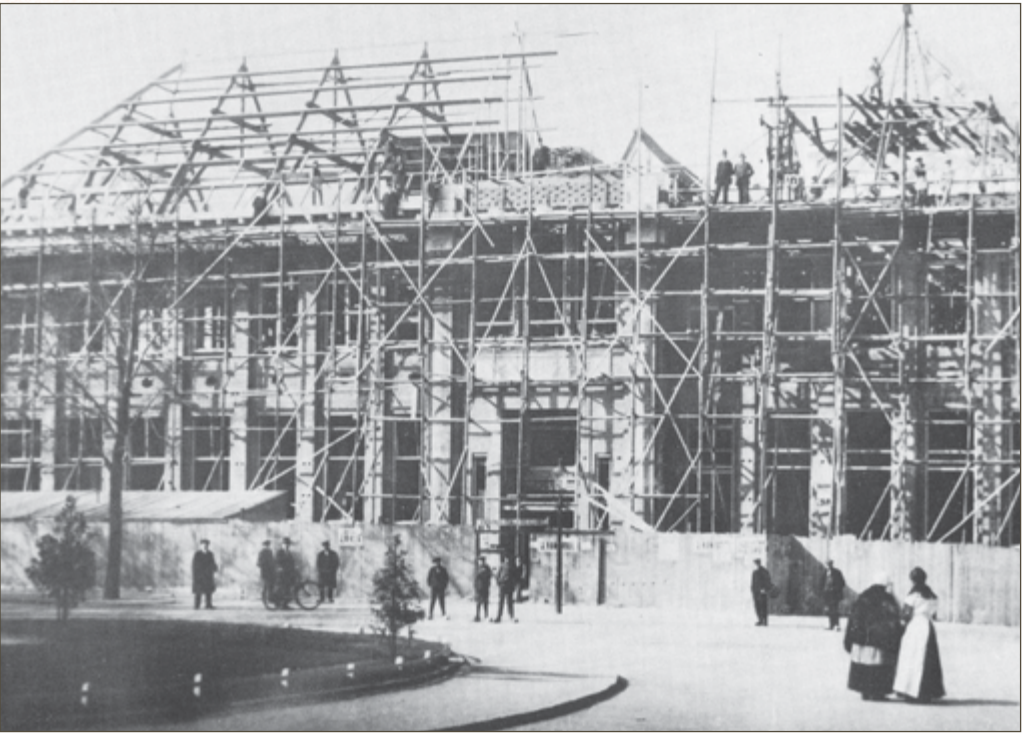

Links zijn de sluiswachterswoningen zichtbaar, gezien vanaf de Oosthavenkade.

Het Handelsgebouw in wording.

Het ontwerp voor het gebouw was gemaakt door de heer L.H.E. van Hylckama Vlieg, directeur van Gemeentewerken te Vlaardingen. De ‘Beurs voor den Handel’ kreeg de volgende lokaliteiten: voor de afslag een grote beurszaal, een zaal voor algemene handel, een zaaltje voor schippers en bevrachters, vergaderlokalen en een koffiekamer. De visserijsschool kreeg lokaliteiten voor opleiding van stokers, stuurlii, motordrijvers, schippers en een voorbereidende klasse voor toekomstige vissers. Ook voor boetcursussen was ruimte beschikbaar. De aanbesteding van het gebouw vond plaats op 20 maart 1917 en de bouw werd gegund aan de laagste inschrijver, de aannemer P.M. Blanken te Rotterdam, voor f 175.500. De plaats van het gebouw was eigenlijk nooit een punt van discussie geweest. Door de demping van het Prikkenwater in 1912 was een groot terrein beschikbaar gekomen, dat bovendien recht tegenover het spoorwegstation lag. Toch zou deze plaats de levensduur van het gebouw verkorten. Er werd voor de nieuwe beurs namelijk niet geheid, maar uit zuinigheidsoverwegingen slechts als fundering een dikke betonplaat op het aangebrachte zand gestort. Dit leidde er uiteindelijk toe dat het Handelsgebouw, zoals het al snel genoemd werd, al spoedig aan verzakking onderhevig was.

Op 16 juli 1919 was het dan zover: het Handelsgebouw werd in aanwezigheid van vele genodigden geopend. De opening van de afslagzaal met een nieuw elektrisch afmijnsysteem vond een dag later plaats, waarna op 18 en 19 juli de burgerij het nieuwe gebouw mocht bezichtigen. Tijdens de raadsvergadering van 3 juli nodigde de voorzitter alle raadsleden uit om op 16 juli ’s middags om 2 uur aanwezig te zijn bij de opening “de heeren krijgen daarvoor een uitnodiging voor hunne dames en henzelf”. Raadslid Hoogerwerf vroeg nog of tijdens de openstelling voor de burgerij een “matige” entreevergoeding gevraagd kon worden. De voorzitter antwoordde hierop dat al in de commissie besproken was “Om het gebouw Vrijdags en Zaterdags voor het publiek ter bezichtiging open te stellen tegen een zeer matig entree van 10 cent”. Gezien deze zuinigheid zal het publiek ook wel zelf een versnapering uit eigen zak hebben moeten kopen. Bakker A.G. de Jong was de eerste exploitant van het restaurant en zijn afdracht aan de gemeente was 15% van de omzet als die niet meer dan f 3000,- per jaar zou bedragen. Een omzetverhoging naar f 6000,- kostte hem een afdracht van 25%. Verder waren er al veel gegadigden om een ruimte te huren in het Handelsgebouw.

Copieerinstallatie Bagchus huurde ook een ruimte in het gebouw. Het was wel oppassen dat je geen tikfouten maakte, want dan kon je opnieuw beginnen.

Een periode van handelen en maatschappelijke activiteiten kon een aanvang nemen. Vele oudere Vlaardingers hebben goede herinneringen aan hun bezoeken aan het Handelsgebouw. Een aantal daarvan zijn aan dit boekje toevertrouwd. Ongetwijfeld zal bij het lezen hiervan bij anderen ook weer veel in gedachten komen. Laat het een stimulans zijn ook die herinneringen aan het papier toe te vertrouwen. Het is tenslotte van groot belang voor de plaatselijke geschiedschrijving om herinneringen, van wat voor aard dan ook, voor het nageslacht bewaard te houden.

De “hoge heeren” tijdens de opening van het gebouw. In het midden, met baard, burgemeester P. Pruis.

De genodigden met “hunne dames” tijdens de opening op 16 juli 1919.

Het gezelschap bekijkt hoe het nieuwe elektrische afmijntoestel werkt. De verkoper haalt daarbij wel een gevaarlijk kunstje uit.

Op 12 juni 1936 was op uitnodiging van de Kamer van Koophandel minister L.H. Deckers van Landbouw en Visserij in het Handelsgebouw op bezoek. Op het schoolbord staat op het pamflet 'Eet Haring'.

Onder: In het midden, links op het tweede bankje, kijkt de minister vol aandacht wie de laagste prijs zou afdrucken

Het Handelsgebouw rond 1920.

L.H.E. van Hylckama Vlieg, architect en directeur van Gemeentewerken Vlaardingen, schreef na het gereedkomen van het Handelsgebouw een brochure over het nut, noodzaak, indeling, inrichting en verantwoording van het gebouw. In de brochure waren wat foto's geplaatst, die in dit overgenomen verhaal zijn weggelaten, omdat die op andere plaatsen in dit boekwerkje voorkomen.

Onder: Op de plek in het midden waar het lage pand staat zullen de huidige sluiswachterwoningen verrijzen. Rechts de rederspakhuizen van Hoogendijk en Vriens, waarin later de meubelfabriek Bram Sprij zich vestigde.

Het gebouw voor den handel te Vlaardingen

Door L.H.E. van Hylckama Vlieg, Bouwmeester B.N.A.

Het bouwwerk, waarvan de afbeeldingen in dit nummer van 't Bouwkundig Weekblad worden opgenomen is geheel en al uit behoefte gegroeid. Het is wellicht van algemene bekendheid dat de haringhandel, of schoon in groote mate in Scheveningen en IJmuiden gedreven, in Vlaardingen van ouds en tot op den tegenwoordigen tijd de hoofdmart heeft. De grootste aanvoer heeft daar plaats en ook worden de prijzen meestal door de markt te Vlaardingen beheerscht. De wijze nu, waarop de vangsten werden verkocht of “afgeslagen”, voldeed sedert jaren niet meer. Het kon namelijk voorkomen, dat bij het afroepen de getallen 50, 49, 48, 47 enz., 't welk den aard der zaak snel ging twee of meer koopers gelijktijdig “mijn” riepen. Van de willekeur van de verkooper-afslager hing het dan wel eens af wien de partij gegund werd. Bovendien breidde het aantal soliede koopers zich in den loop der laatste 10 jaren sterk uit, zoodat de “afslagzaal” en ook de daarbij behoorende vergaderzalen veel te klein waren, en verlichting, verwarming en ventilatie alles te wenschen overlieten.

Voorts is er in de genoemde gemeente reeds lang een gebrek aan vergaderzalen. Het Raadhuis biedt naast een keurige Raadszaal, slechts één vergaderkamer, die tegelijk voor B en W., voor de commissies uit de raad, voor Spaarbankbestuur, voor Armenbestuur, ja voor wat niet al dienst doet. Ook de Kamer van Koophandel is slechts op de Raadszaal aangewezen en moet dus met de vergaderingen van dit college steeds rekening houden. Ten slotte zijn er, vooral in de laatste jaren in invloed en beteekenis toegenomen corporaties, als: Reedersvereniging, Afdeling Vlaardingen van de Vereeniging voor de zee-visserij, Patroonsvereniging, Vereeniging voor Haringhandelaren, enz., wie het alle aan een geschikt lokaal ontbreekt en welke toch zoowel economisch als organisatorisch behoefte hebben om zich meermalen in een geschikte omgeving bijeen te zien.

Voegt men bij dit alles dat de Visscherijsschool, welke, ofschoon een particuliere onderneming, in groote mate door Gemeente, Rijk en Provincie gesteund wordt, op eene wijze gehuisvest was (in zolder lokalen boven het oude afslaglokaal), die in strijd mag heeten met gezonde eischen van onderwijs en hygiëne, dan is het duidelijk, dat meer dan voldoende gegevens aanwezig waren om tot stichting van een gebouw, waarin dit alles vereenigd zou te vinden zijn, te besluiten. Een van de meest invloedrijke burgers, reeders, kooplieden, langen tijd raadslid, en op velerlei wijze van ondernemingszin blijk gegeven hebbend, de heer A. Hoogendijk Jz., heeft dan ook reeds sedert een zevental jaren de stichting ten sterkste bepleit. Echter zag de meerderheid der Raadsleden niet dadelijk het belang daarvan. Nochtans wies de strooming, die den durf meende te moeten hebben om door te tasten, met den dag. En na eenige mislukte poogingen besloot de Gemeenteraad den 24 oktober 1916, met op één na algemeene stemmen tot den bouw volgens de ontwerp-tekeningen en de begroting die door de ondergeteekende waren opgemaakt.

Zooals uit de plattegronden blijkt, heeft het gebouw op den beganen grond (behalve buffetkelder onder den ingang en verwarmingskelder onder de trap) de afslagzaal, waarin 144 koopers gerekend is, de beurszaal of zaal voor algemeene handel, waarin 24 boxes zijn, een lokaal voor schippers en bevrachters, een koffiekamer en de noodige dienstvertrekken.

De trap aan de achterzijde van de beurszaal dient voor de visscherijschool, welke daarboven gevestigd is. De hoofdtrap, die tegenover die tegenover de ingang ligt en met Belgisch marmer ("St. Anna", geschenk der Reedersvereniging) is belegd, leidt naar de lokalen op de verdieping, welke in het midden van het gebouw, boven den Hall is gelegen. Deze zaal moet als centrum voor handel en bedrijf dienen. Vandaar dat in de fries van het plafond als motto de regelen zijn aangebracht:

*"Vlaardingen groeie en bloeie door
Zeevaart, Handel, Nijverheid,
Godsdienst, Kunst en Wetenschap,
d'Inwoners tot Heil".*

De linkervleugel van het gebouw bevat de lokalen voor een moderne visscherijschool. Boven deze in de kap is tenslotte het lokaal voor praktische oefeningen met het schuitje (een complete bovenbouw van een logger op 1/5 der ware grootte) en op het torentje bevindt zich een kompas, waaraan de jongelui naar alle windstreken oefeningen kunnen houden.

Nog verdient vermelding dat een der, als kantoorlokaal aangegeven kamer, gemerkt B, ingericht is als Bestuurskamer alwaar Besturen der onderscheiden vereeningen hunne beraadslagen kunnen houden. Tijdens de bouw, die grootendeels in de oorlogsjaren heeft plaats gehad, en wel in die jaren waarin ook voor Vlaardingen veel verlies is geleden, hebben onderscheidene burgers met milde giften van haar sympathie doen blijken. Spoedig reeds begon iemand de klok voor het torentje te geven, kort daarop kwamen drie gebrandschilderde ramen voor de vergaderzaal, een kostbaar en monumentaal gelegen trapraam, het reeds genoemde marmer voor de hoofdtrap, een electrische kroon voor den Hall, een dito voor de vergaderzaal enz. Verder werden in de afslagzaal acht gebrandschilderde ramen en door andere firma's weer de muurschilderingen gegeven. Ook van gebeeldhouwde paneelen in de vergaderzaal, 12 stuks, waarvan er tot op heden 9 stuks zijn gegeven, en wel die, voorstellende suiker-, zuivel-, touw-, glas-, en scheeps-fabricage, bank- en credietwezen reederij en kunstmest.

Wellicht komen nog machinebouw, zeilmakerij en kuiperij, waarmee dan de hoofdbedrijven tevens hoofdbronnen van bestaan der Gemeente Vlaardingen zijn aangegeven. Deze paneelen, evenals de beeldwerken in den gevel, welke Zeevaart, Handel en Nijverheid voorstellen, zijn of worden gemodelleerd door Willem C. Brouwer te Leiderdorp.

Het gebrandschilderd trapraam stelt voor de veilige haven van Vlaardingen, gesymboliseerd door een vuurtoren waarboven de wapens van Nederland, Zuid-Holland en Vlaardingen, de zeil- en stoomvaart, en daaromheen de emblemen van de bedrijven die met een en ander onmiddellijk verband houden als, zeilmakerij, touwslagerij, smids en machinebouw, en dergelijke. De gebrandschilderde ramen zijn uit het atelier van J.W. Le Nobel te Amsterdam, en het muurschilderwerk is van Huib Luns te 's Hertogenbosch die ook een paneel in de vergaderzaal boven de deur, voorstellende vrede en welvaart, te Vlaardingen aangebracht door zeevaart en visscherij, heeft geschilderd.

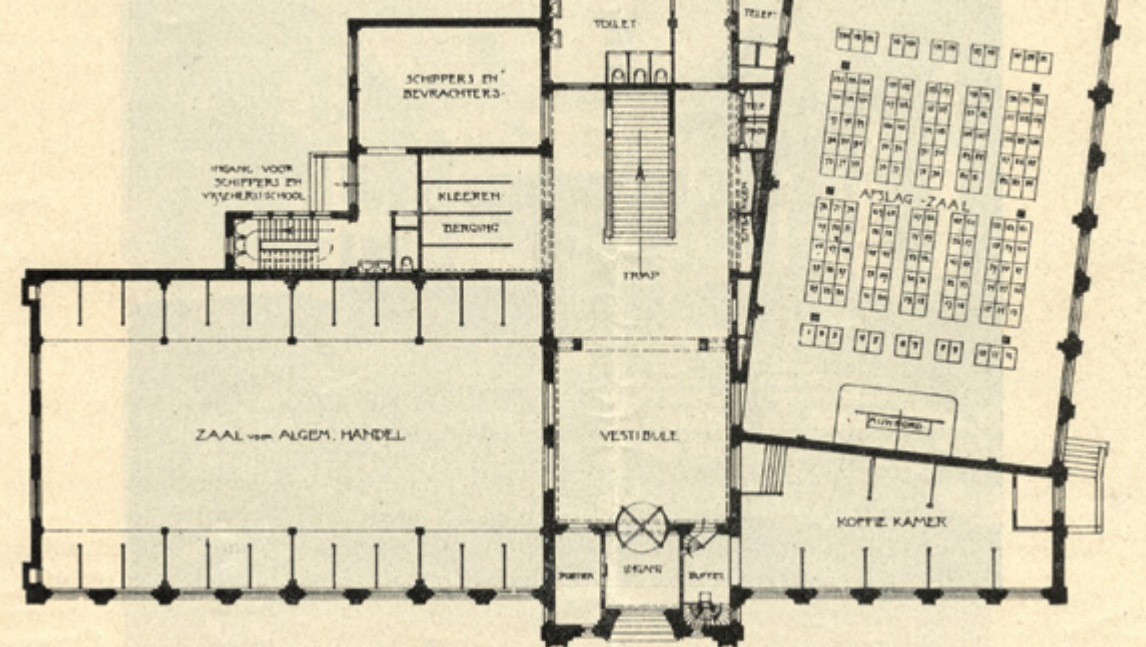
Als straks, wanneer de Gemeente in weer wat betere dagen zal komen, het noodige geld beschikbaar gesteld wordt om de ontworpen eikenhout betimmering te maken, in de plaats waarvan thans slechts een gebeitst vuren houten omlijsting van geschonken(eikenhout) paneelen is aangebracht, dan schijnt het dat de Gemeente Vlaardingen een gebouw voor de ondernemingen harer burgerij niet al te onwaardig is.

Leeuwarden, Juli 1919

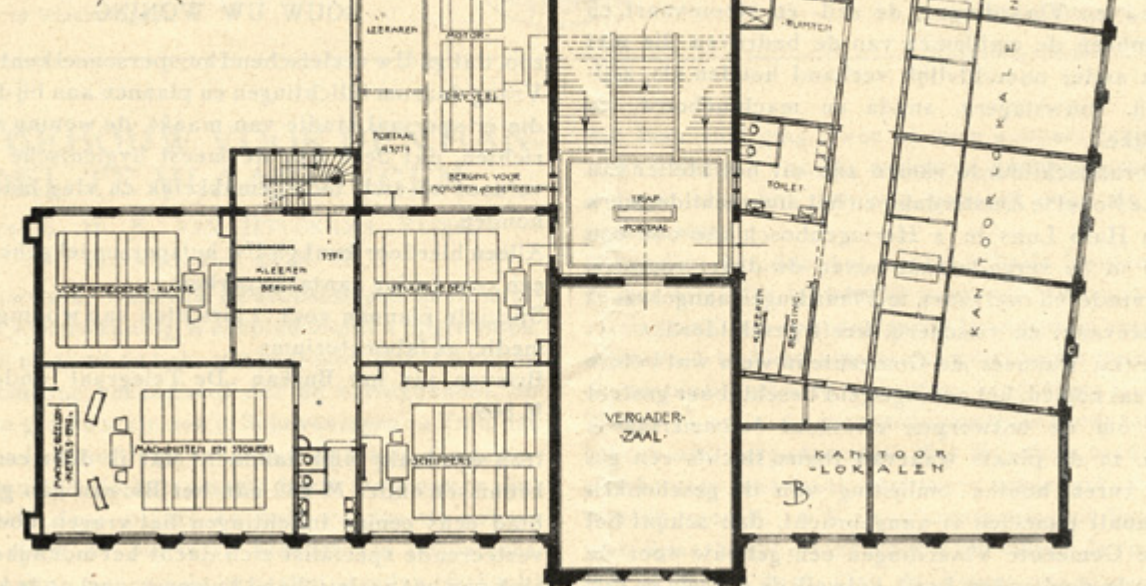
Na dit karwei geklaard te hebben dient op 1 augustus 1919 Van Hylckama Vlieg zijn ontslag in bij de gemeente Vlaardingen.

Rechts: Tekeningen van de indeling van het Handelsgebouw.

HANDELSGEBOUW
TE VLAARDINGEN
PLAN VAN DEN
BEGANE GROND

HANDELSGEBOUW EN
VISSCHERSCHOOL TE
VLAARDINGEN
PLAN 1/2 VERDIEPING

Gebouw voor den Handel
te Vlaardingen.

L. H. E. van Hylckama Vlieg
Architect B.N.A.

Einde van het gebouw

Rechter pagina:
Nog een restant van
het fraaie glas-in-lood
raam. Aanwezig in
het Vlaardings & Vis-
serijmuseum.

Op de plaats waar eens het Handelsgebouw stond was eerder sinds circa 1650 het Prikkenwater: een soort reservoir langs de Parallelweg dat liep tot ongeveer de huidige Prins Hendrikstraat. De naam Prikkenwater komt van een aalvormig olijfgroen visje, de prik, waarvan een afbeelding te zien is op de torenspits van de Visbank. Dit visje werd als aas gebruikt, hoofdzakelijk bij de beugvisserij - het vissen op kabeljauw in het najaar. De prikken werden in het Prikkenwater gekweekt. Dit was in vroegere tijden aangesloten op de Oude Haven en werd door een sluisje voorzien van vers water. Toen de havenkade richting rivier de Maas werd verlengd is het sluisje verwijderd. In 1912 is het Prikkenwater gedempt.

Op deze plaats verrees dus het nieuwe Handelsgebouw zonder onderheing. Helaas kon de betonnen plaat op de slappe ondergrond het enorme gebouw niet voldoende dragen. Naarmate de jaren vorderden traden er daardoor overal scheuren in de muren op en werd het gebouw steeds bouwvalliger. Voor de kooplieden op de visafslag en de huurders, zoals de Kamer van Koophandel, het Centraal Bureau voor Volkshuisvesting, de Bescherming Bevolking, het Rode Kruis, filmstudio Jan Schaper en anderen die beschreven staan in de herinneringen, werd het te gevaarlijk. Daarom werd besloten het gebouw te slopen en een nieuw gebouw te stichten. Helaas is het bij het eerste gebleven. Op 21 juli 1956 werd de deur door conciërge Van der Velden voor het laatst gesloten. J. Lekkerkerker sloopte daarna voor f 17.507 het 'Gebouw voor den Handel'. In het Visserij & Vlaardings Museum herinneringen nog het mijntoestel en wat bankjes voor de kooplieden, en een glas-in-loodraam aan een roemrijk handels- en visserijverleden. De vraag rijst waar al dat fraais waarover Van Hylckama Vlieg schrijft na de sloop is gebleven.

Het Prikkenwater liep tot aan de Prins Hendrikstraat, links op de foto. Op deze plek werd ook het fabriekspand van oliegoedfabriek J. van Toor gebouwd. In de jaren dertig is het prachtige pand afgebrand en verrees er het huidige gebouw, waar supermarkt Hoogvliet nu in is gevestigd.

Haring en Visch in de handel. Rechts het Handelsgebouw.

Herinneringen van Vlaardingers

“Als brandweerman zeer vereerd..”

Het Handelsgebouw aan de Parallelweg hoek Westhavenkade was destijds het grootste openbare gebouw in onze stad en een blikvanger voor de treinreizigers die vanaf het station kwamen. Het gebouw bevatte een visafslaglokaal, visserijschool en in drie lokalen was de Vlaardingse Oudheidkamer en Visserijmuseum gevestigd. Tevens was er een gymnastieklokaal en een restaurant dat, behalve van binnenuit, ook via een bordes aan de Westhavenkade kon worden bereikt. Door ernstige verzakking en scheuren moest het gebouw in 1956 worden gesloopt. Op dezelfde plaats verrees een gebouw voor de rijksbelastingen, maar deze hebben het pand al geruime tijd geleden verlaten. De afmijnklok van de visafslag bevindt zich nu met enkele bijbehorende zitbanken in het Visserij & Vlaardings Museum. De gymnastiekzaal werd voor vele doeleinden gebruikt.

Persoonlijk herinner ik mij nog goed dat hier in augustus 1952 in het kader van de Vakantie-
weken een tentoonstelling over de Brandweer, Politie en Rode Kruis werd gehouden. Als brand-
weerman was ik toen zeer vereerd toen ik het verzoek kreeg aan de bezoekers over het werk van
de brandweer te vertellen.

Kees Verhulst

“Gebeurtenissen in het Handelsgebouw”

Het Handelsgebouw was niet alleen ingericht voor de visafslag, er waren ook vele andere activi-
teiten. De Visserijschool, waar men ook voor motordrijver studeerde. De Nettenboetstersschool
was op de zolder en als een jong meisje haar diploma behaalde dan kreeg zij 5 cent per uur meer
loon.

In de benedenzaal links was een turnzaal waar de voetbalvereniging D.V.O. (Door Vrienden
Opgericht) wekelijks training had. Na de Tweede Wereldoorlog werd dat D.V.O '32.
Voor de oorlog werden er de dienstplichtige militairen voor hun eerste opkomst gekeurd; ook
werden er oefeningen voor militairen in de avonduren gehouden, dan behoefde men maar zes
weken naar dienst.

Zodra de eerste nieuwe haring door een Jager werd aangevoerd werd de Jagersvlag gehesen,
dat was een blauwe vlag met een wit veld waar een stoomlogger in was afgebeeld.
De klok op het torentje liep maar zelden goed, vaak stond hij dan ook stil. Toch heb ik op deze
klok leren klok kijken, want van uit mijn schoolklas van school E in de Prins Hendrikstraat kon
ik dagelijks op deze toren kijken.

Na de eerste Bevrijdingsdagen waren er ook overheidsinstellingen gevestigd zoals de H.A.R.K.
(Hulp Actie Rode Kruis), maar ook een kantoor voor de terugkerende Duitslandgangers voor
bijstand.

Bij de Watersnoodramp in 1953 moest er ook een hulponderkomen geweest zijn voor het in
ontvangst nemen van goederen etc.

De laatste portier was eene Jan van der Velden; hij woonde in een gemeentewoning om de
hoek aan de Westhavenkade.

Ik weet nog dat Handelsgebouw zeer slecht gebouwd is: er zaten op een moment zeer grote
scheuren in de muren waar je met gemak je arm doorheen kon halen! Ik weet niet of dat pand
onderheid is geweest. Als het niet onderheid was dan is dat toch wel zeer dom want aldaar was
de kop van het ‘Prikkewater’ met zeer slappe grond, dat gewoon gedempt is met zand.

Pieter Borsboom

Onder: De lessen in
nettenboeten werden
op de zolder van
het Handelsgebouw
gegeven.

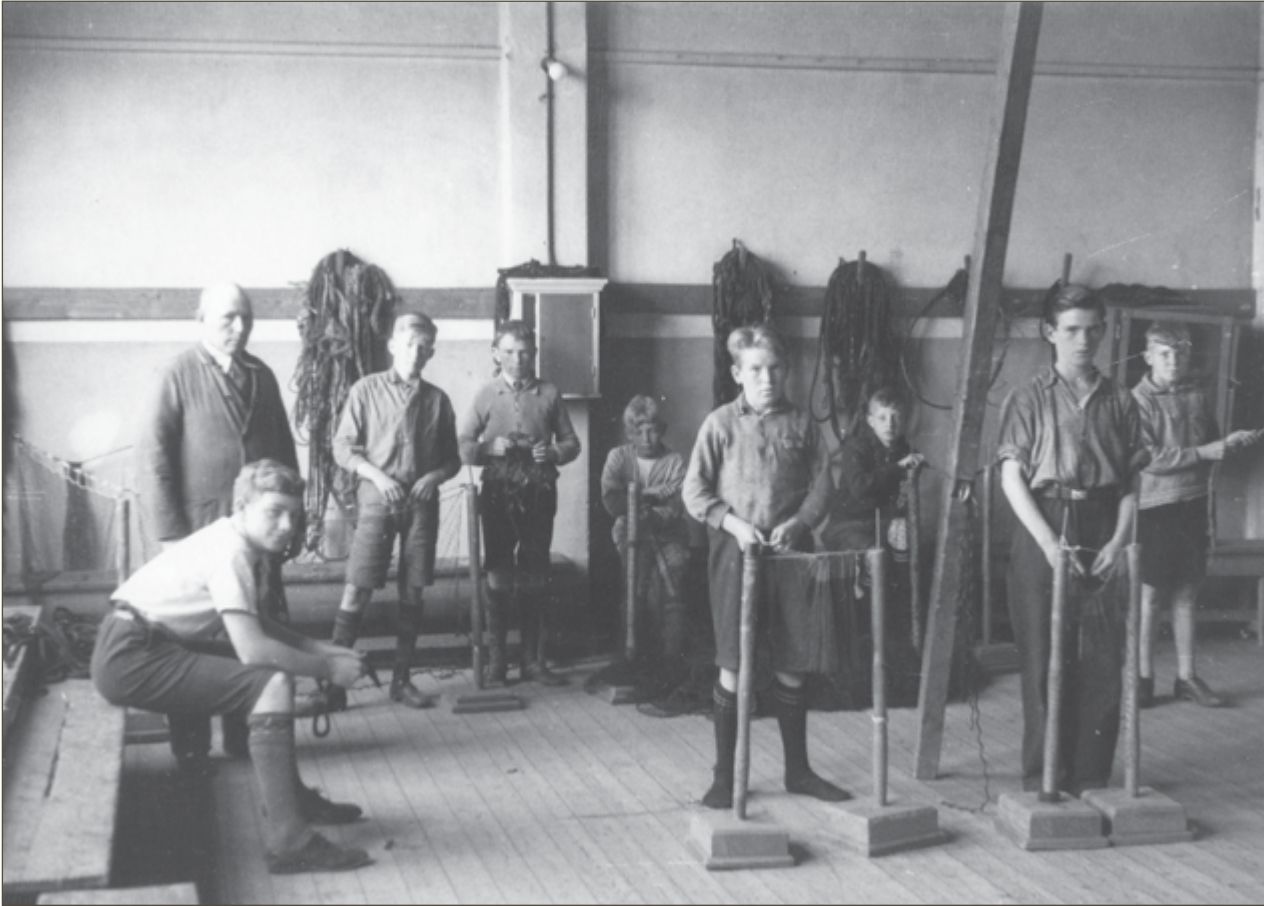

“Op de Visserijsschool”

Het Handelsgebouw kan ik mij nog herinneren, want ik heb in 1947 op de Visserijsschool gezeten onder leiding van meester Visser, die op het Westerhoofd woonde ter hoogte of boven de zaak van Pietersen, elektriciteit. Ik meen, dat dat schooljaar ook het enige schooljaar was. Wij waren naar ik dacht met 7 of 8 jongens op school, die in mei met de logger naar zee gingen. Ik bleef als enige over, totdat ook ik in september 1947 naar zee vertrok op de VL 197 ‘NOORDSTER’ van de Doggermaatschappij bij schipper Adriaan Visser. Naast het gebouw aan de linkerkant was er nog een hal waar wij les kregen over motoren van ene meester de Jong uit Schiedam en Engels van ene meester v. d. Heuvel uit Vlaardingen.

L. Ph. van Teijlingen

Jongens in de Visserijsschool bij de logger voor de praktische oefeningen waar Van Hylckama Vlieg over spreekt.

Leren knopen leggen.

Welkom voor het hoog
bezoek.

Minister Deckers toont
zijn belangstelling op
de Visserijschool. Er is
meer aandacht voor de
fotograaf dan voor de
hoge heren.

Vertrek van minister Deckers met bolhoed en wandelstok. Rechts J.H. van den Linden van den Heuvell, de voorzitter van de Kamer van Koophandel.

“Trouwen in het Handelsgebouw”

Ik was 8 jaar toen ik in het Handelsgebouw gymnastiekles kreeg. We woonden aan de Voorstraat en dat was een heel eind lopen. Ik vond het als kind een donker, somber gebouw. Maar er kwam nog een grotere teleurstelling. Mijn vader was in de oorlog overleden en mijn moeder zou 1 Maart 1949 hertrouwen en ja.... ik was enigst kind en mocht bruidsmisje zijn, nou dat was dus de mooie trappen van het Stadhuis op en op die mooie stoelen zitten - ik verheugde me er al maanden lang op. De bewuste 1 maart brak aan en wat het nog mooier maakte dat we met koetsjes gingen. Nu was er die dag een orkaan en mijn vreugde ebde snel weg toen de paarden op de Hoflaan dreigden op hol te slaan. Maar erger was nog dat ze niet naar het Stadhuis gingen - achteraf bleek dat het verbouwd werd - maar ze reden naar dat sombere Handelsgebouw. De teleurstelling van mijn leven: geen mooie stoelen, hoge plafonds, muren zonder versiering en allemaal mensen die er in en uit liepen. Kortom volkomen sfeerloos. Ook het bruidspaar was teleurgesteld, ze wilden niet dat er binnen foto's werden gemaakt, het excuus was dat het nog niet ingericht was zoals ze wilden. Ik vond het niets, helemaal niets, trouwen waar ook een gymzaal was... Nee de romantiek ontbrak bij die locatie helemaal.

Natuurlijk was het een mooi gebouw wat zijn diensten heeft bewezen, maar als trouwlocatie volkomen ongeschikt. Ik heb jaren moeten wachten tot ik zelf als bruid die mooie stadhuistrap op mocht. Bruidsmisje ben ik nooit meer geweest en als ik naar de foto kijk, voel ik de teleurstelling weer. Dit gebouw werd dus niet alleen voor de handel gebruikt!!!

Corry Silvius van de Merwe

“Lattenbank gesloopt”

Het was weer een prachtige foto, schande eigenlijk, dat zo'n majestueus gebouw gesloopt is, het gaf het Stationsplein tenminste een smoel. De betonnen glasbak die er nu staat is niet bepaald een visitekaartje voor wie in Vlaardingen arriveert.

Veel binnen ben ik niet in het gebouw geweest, want wat hadden wij er als jeugd te zoeken. Wel weet ik, dat er ooit eens een tentoonstelling geweest is met allerlei zaken, die door de burger en de jeugd vernield waren. Daar stond ook onze bank. De lattenbank uit de zandbak van het Messchaertplein/Diepenbrockstraat die wij (ik ben er anno-nu niet trots op) latje voor latje gesloopt hadden.

En omdat er aan de zijkant van het gebouw een gymzaal was, kwam ik daar nogal eens binnen in de tijd dat ik bij RKWIK op de gymnastiek zat

Gerard Verver

“Gezouten haring”

Ik ken het gebouw uit de vooroorlogse jaren; mijn vader was haringexporteur. Hij was firmant/eigenaar van de firma Jan Don & Co, gevestigd aan de Oosthavenkade, net voorbij de - daar thans nog steeds bestaande - spoorwegovergang.

Ikzelf heb daar tot in de zestiger-jaren met veel genoegen hetzelfde beroep uitgeoefend. Destijds mocht ik als kind wel eens met mijn vader mee naar “De Afslag” om te kijken wat er

Onder: De nieuwe fraaie afmijnzaal met wandbeschilderingen.

daar gebeurde en hoe de haring daar “over de klok” ging. Van de andere activiteiten daar, zoals het door u genoemde “visserijonderwijs”, is mij niets bekend. Al meen ik mij wel te herinneren dat er ook een “koffiekamer” was. Het viel mij op dat u in de toelichting bij de foto spreekt van “visafslag”. Dit woord is m.i. niet geheel juist. Er werd uitsluitend (gezouten) haring verhandeld. De visafslag was aan de K.W.Haven ZO-zijde in de “Vishal”.

A.D. Hartman

Er werden inderdaad in het Handelsgebouw alleen haring en zoute vis afgeslagen. Het werd dan ook per verpakking (tonnen en kratten) verkocht. In de Zeevishal werd uitsluitend vers aangevoerde zeevis verhandeld.

“Handelsgebouw een visitekaartje”

Het Handelsgebouw roept toch wel weer mooie herinneringen uit het verleden op. In de jaren 1946-1947, schoolgaand op de Savornin Lohmanschool in de Prins Hendrikstraat, kregen wij van meester Snoek les in lichamelijke opvoeding in de turnzaal van het Handelsgebouw, wat in die tijd de mooiste turnzaal in Vlaardingen was. In 1948 en 1949 heb ik in het Handelsgebouw vaktekenles gekregen op de zolder aan de achterkant van het gebouw, het lokaal was een dependance van de ambachtschool uit de Oosterstraat. Ik kreeg les van meester van Duffelen (onder de leerlingen ook wel de Buffel genoemd vanwege zijn harde aanpak). Ik woonde zelf in de Stationsstraat en speelde als jongetje veel op de Parallelweg en rond het Handelsgebouw was altijd wel wat te beleven. Waarom dit prachtige gebouw gesloopt moest worden is voor menigeen een raadsel. Het was een mooi visitekaartje voor de mensen die van het station Vlaardingen in kwamen lopen en dan kon de dag niet meer stuk en namen ze haringlucht maar op de koop toe.

Jaap van der Have

Onder: Een verscheidenheid aan standen naast elkaar: dikke sigaar, streepjesbroek, glanzende schoenen en ingezette kniestukken.

Aan de scheuren in de muren is duidelijk te zien dat het gebouw in niet al te beste staat verkeert.

“Tekenles van Pa van Noort”

Het Handelsgebouw een prachtig bouwwerk waarin wij, op de foto in het linker gedeelte, gymles kregen in een grote turnzaal, de ingang daarvan was aan de achterzijde.
In een zaaltje daarboven, ik meen zelfs een zolder zaaltje, kregen wij, via de Ambachtschool uit de Oosterstraat, technisch vaktekenen van meester (Pa) van Noort.
Ook was er nog een poosje een trouwzaaltje, in begin jaren ‘50 tijdens de renovatie van het Stadhuis.

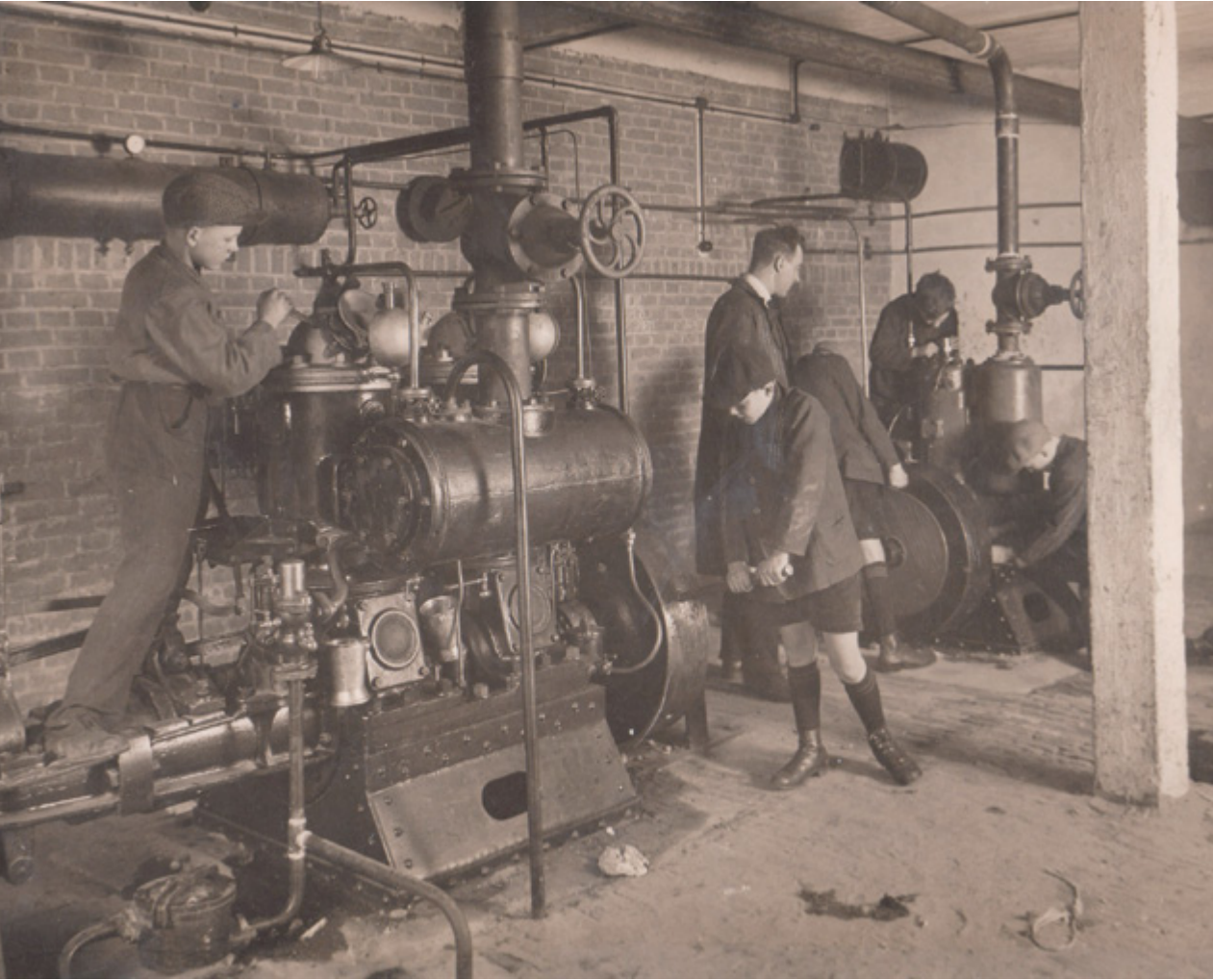
W.J. van Nierop

“Lessie buut spelen”

Het Handelsgebouw op de Parallelweg (of onder de Vlaardingers afgekort “de Parallel”) was voor mij een beetje de buurman. Als kind woonde ik op de hoek van de Prins Hendrikstraat en de Parallelweg en was dus dicht in de buurt van dit imposante gebouw, waarop stond “VOOR DEN HANDEL”. De visafslag was er gevestigd en er was een inderdaad een visserij-school, maar ook de Kamer van Koophandel. In de linkervleugel was een gymnastieklokaal, waar ik als lid van “LVT” trouw naar turnles ging o.l.v. de heren Van der Schaar en Van Rossen. Je kon met een beetje moeite aan de buitenkant op de vensters klimmen en dan door de ramen gluren naar andere lessen (3x raden naar welke !).
In de oorlogsjaren bezocht ik in het Handelsgebouw op zondagmorgen de jeugdkerk, die daar onder leiding van de heer Boogaard werd gehouden. Ik meen dat die aanvankelijk werd gehou-

den in de zaal van Excelsior aan de Oosthavenkade, maar op een gegeven ogenblik kon of mocht dat daar niet meer van de Duitse bezetter. In diezelfde zaal van het Handelsgebouw werden ook theatervoorstellingen gegeven. Ergens was ook een loket voor ‘Armenzorg’, waarschijnlijk van de gemeentelijke Sociale Dienst. Ik kan mij herinneren dat er in de grote hal een imposante barometer hing waarop stond “niet op tikken”. Aan de zijde van de Westhavenkade was een stenen trap met een muur bovenaan waarachter je prima “lessie buut” kon spelen.
In de mobilisatietijd waren er Nederlandse militairen gelegerd, waarvan er enkele voor de gezelligheid in die periode regelmatig bij ons over de vloer kwamen. Na de capitulatie lieten zij hun uniformen bij ons achter, zodat zij in burgerkleding naar huis konden gaan.

Kor Noordijk

Onder: Leren voor motordrijver op de Visserijschool.

Rechts op de hoek de trap waar je zo fijn les-sie buut kon spelen. Op het Stationsplein is de fraaie Kroningslanta-ren goed zichtbaar.

“Optreden krontjong- en gamelan-ensemble”

Aan dit prachtige gebouw heb ik twee levendige herinneringen. Er was ook een turnzaal in gevestigd, waar ik lid was van een gymnastiekclub / vereniging. Nadere bijzonderheden weet ik niet meer, maar die speciale lucht die er altijd hing kan ik me nog goed herinneren. Maar de mooiste herinnering stamt uit de oorlogsjaren. Er was in Nederland een krontjong- en gamelan-ensemble “blijven hangen”, dat dus door het oorlogsgeweld niet naar Nederlandsch Indië kon terug keren. En om aan de kost te komen gaven die uitvoeringen. Naar een ervan, in het Handelsgebouw ben ik toen met mijn ouders geweest en heeft toen een enorme indruk om mij achter gelaten. Temeer, omdat we toen al feitelijk dat land kwijt waren. Jammer dat ook dit gebouw verdwenen is.

B. Ruigrok

“Jongens in ‘Drollenvanger’

Nu wij al vele jaren niet meer in Vlaardingen wonen krijg ik Groot Vlaardingen nog van familie die in Vlaardingen wonen. Het is mooi om het wel en wee van Vlaardingen bij te houden. Geregeld zie ik foto’s waar ik aan herinnerd wordt. Zo ook de foto van het Handelsgebouw. Vele jaren hebben mijn zusje en ik er gymnastiekles gehad van juffrouw Scheffer en haar zus mevr. De Jong-Scheffer. Wij woonden in Vlaardinger-Ambacht en gingen iedere woensdagmid-dag na de Gym in het Handelsgebouw. Veel leuke uurtjes en wedstrijden hebben we daar gehad.

De ingang was aan de uiterst linkerkant. Wij stonden er al te wachten tot de juf zou komen. Een leuke tijd!
Verder is nog in ons bezit een trouwfoto van een onzer familieleden met een mooie luxe auto en de jongens nog in ‘Drollenvanger’ Dus er werd niet alleen gehandeld maar ook gehuwd.

Nelly Paalvast-Blom, Nieuw Beyerland

“Professionele sportzaal”

Wat leuk de foto van het Handelsgebouw aan de Parallelweg. Daar kwam ik wekelijks in onge-veer 1930 op mijn gymmuurtje van de N.A.S.B. (Nederlandse Arbeiders Sport Bond) onder lei-ding van Jan van Genderen. Achter in dit mooie gebouw aan de linkerkant was de professionele sportzaal met kleedruimte.

Katrien van der Lee

“Bediensters met een wilt gesteven schortje”

Het Handelsgebouw had een prachtige ingang, waar een portier met een grote snor zat. Via een schitterende trap kwam je bij de Kamer van Koophandel.
In het Verkooplokaal van de visafslag werden in de veertiger jaren pianorecitals gegeven, waar wij als kinderen met onze moeder heengingen. Er speelden o.a. Jan de Peinder, Theo van der Pas en Willem Andriessen. Op zondag was er ook jeugdkerk van de Nederlandse Hervormde Kerk. Er was ook een prachtige turnzaal met een rubberen vloer, heel bijzonder voor die tijd. Op de hoek van het gebouw was de koffiekamer, met bediening door keurig aangeklede dames met een wit gesteven schortje voor (dat zie tegenwoordig niet meer).

Frans en Trudy van der Burg-Simons

“De Prince Vlag”

Als jong meisje was ik lid van de wandelsportafdeling van de plaatselijke afdeling van de lande-lijke Oranjevereniging ‘De Prince Vlag’.
Wij wandelden ook met vaandels. Op 15 februari 1938 nam burgemeester Van Walsum af-scheid van Vlaardingen voor zijn vertrek naar Zwolle. Zijn afscheid met het gehele gezin vond plaats in het Handelsgebouw. Wij stonden op de mooie trappen en vormden met vlaggen een erehaag. Het is een korte herinnering, maar ik zie het allemaal nog levendig voor mij in dat prachtige gebouw.

Mw. Muilwijk- Roodenburg

Vertrek van Burge-
meester en mevrouw
van Walsum-Schoon
Thim en hun vier kin-
deren uit het Handels-
gebouw na de op 10 fe-
bruari 1938 des avonds
aldaar in de grote
vergaderzaal gehouden
afscheidsreceptie. Het
'Vlaggenvelde' van de
afdeling Vlaardingen
van 'De Prince Vlag'
staat als erewacht op
de trap.

Nooit begrepen waarom het gebouw tegen de vlakte ging

Wat een mooie foto van het voormalig Handelsgebouw. Mijn eerste kennismaking met het gebouw was in de 2e Wereldoorlog. In de winter 1944/1945 heb ik er een paar keer mogen eten. De brede trappen, hoge zalen, je keek er je ogen uit. Na de oorlog ben ik er ook nog een paar keer geweest met een voordracht- en handwerkwedstrijd. Ik heb nooit begrepen waarom dit mooie gebouw tegen de vlakte ging.

N. Roodenburg-Erkens

Mooie brede trappen in de grote hal.

“De klok ging altijd vijf minuten voor”

Gebouw voor den handel. Deze woorden stonden afgebeeld boven de hoofdingang van het Handelsgebouw.

Het gebouw was gelegen op de hoek van de Parallelweg en de Westhavenkade te Vlaardingen, tegenover het NS-station Vlaardingen-Centrum. Tussen het Handelsgebouw en het station was een plantsoen met in het midden de gietijzeren Kroningslantaren. Deze lantaarn is in 1901 onthuld ter herdenking aan de inhuldiging van koningin Wilhelmina op 31 augustus 1898. Het Handelsgebouw is gebouwd in 1919, dit jaartal was te lezen op vier tegels in de grote hal. Het is gebouwd op de plek waar voorheen het Prikkenwater (prikkengat) zich bevond. Dit was een waterpartij waarin prikken werden gekweekt en in leven werden gehouden. De prik is een klein visje en werd als aas gebruikt om kabeljauw te vangen.

Het Handelsgebouw is gebouwd, echter zonder eerst te heien. Doordat er geen heipalen waren gebruikt en de grond drassig was begon het gebouw al vrij snel te verzakken en scheuren te vertonen.

In de jaren 1953-1956 was mijn vader, te weten de heer C. J. van der Velden, conciërge van het gebouw en bewoonde hij, met ons gezin de dienstwoning op de tweede verdieping direct naast het gebouw en vanuit huis kon men direct in het gebouw komen. De betreffende dienstwoning maakte deel uit van een van de zes sluiswachterswoningen welke direct naast het gebouw op de Westhavenkade 75-80 zijn gesitueerd. Deze woningen zijn gebouwd in 1931-1932 en worden nog steeds bewoond en vallen onder nieuwe rijksmonumenten.

Het Handelsgebouw maakte een statige indruk, zeker als je met de trein in Vlaardingen-Centrum arriveerde. Bovenop het gebouw bevond zich een aan vier kanten, te weten de vier windrichtingen, af te lezen uurwerk. Het uurwerk diende regelmatig te worden opgewonden, hetgeen met de hand gebeurde door de conciërge van het gebouw. Volgens overlevering diende de klok altijd 5 minuten voor te lopen. Menige treinreiziger was op de hoogte van de locatie van de klok en wierp een blik op de klok net voordat men op het station was gearriveerd en haastte zich om zijn of haar trein te halen. Meestal haalde men de trein omdat men toch 5 minuten te vroeg was!

De indeling van het gebouw was als volgt:

Op de begane grond kwam men na de hoofdingang in een kleine hal. In deze ruimte was links het loket van de portiersloge en rechts waren een aantal brievenbussen van de diverse kantoren en instanties welke zich in het gebouw bevonden. In de portiersloge was o.a. de telefooncentrale. Hier kwamen alle telefoongesprekken binnen en werden door de conciërge met het betreffende kantoor of instantie doorverbonden. De conciërge hield tevens toezicht op komende en gaande bezoekers en zorgde voor het openen en sluiten van het gebouw.

Via een draaideur kwam men in de grote hal. In de hal had men aan de linkerkant de turnzaal, vanaf de buitenkant te herkennen aan de acht grote, hoge ramen. In de gymzaal werden o.a. gymlessen gegeven door de gymvereniging Leonidas Dovidio met als bekende gymjuffrouw mevrouw Scheffer.

Direct aan de rechterkant in de hal bevond zich de entree naar de Lunchroom, deze was bestemd voor het publiek. De Lunchroom was ook vanaf de buitenkant van het gebouw te betreden via een ingang aan de Westhavenkade (om de hoek) en wel d.m.v een stenen trap. De

Lunchroom werd gerund door mevrouw Struis en buffetjuffrouw Voogd.
In de hal, naast de ingang van de Lunchroom, was de zaal van de visafslag gelegen. Hier werd de visafslag gehouden nadat de door de loggers aangevoerde haring gekeurd was door de betreffende keurmeesters. Ook kon men dagelijks de vangstberichten van de haringloggers lezen, zoals b.v. VL 190: 68 kantjes (= 4 last). Voor de duidelijkheid 1 kantje is 1 harington.
In de afslagzaal stond ook de 'Haringsjees' gestald. Deze sjees, een soort open paardenkoets, werd voorheen gebruikt om de eerste groene haring, de Koninginneharing, naar het paleis te brengen en aan te bieden aan de koningin. De sjees is nu te bezichtigen in het Visserijmuseum.

Tijdens de oorlogs-jaren was de sjees gedemonteerd en op de zolder van het gebouw ergens opgeslagen. Dit uit angst dat het dierbare bezit gestolen zou worden. Een aantal jaren na de oorlog werd de Haringsjees weer van de zolder gehaald. De heer Borsboom is achter op de plaats van het gebouw bezig er weer een geheel van te maken.

Een beetje hulp erbij kon geen kwaad.

De Vlaardingse Haringsjees weer in vol ornaat aan de achterzijde van het gebouw. De Haringsjees bracht in het verleden de eerste en beste nieuwe haring naar de Koning in Den Haag. Onder aan de sjees hing een mand met daarin wat vaatjes met de haring.

Achterop was een vlag bevestigd waar op stond “Voor den Koning”.

Nog even op de foto en dan richting Koningin.

Later werd de eerste haring met de auto naar het koninklijk paleis gebracht.

Verder was er op de begane grond een kleine zaal waar balletles werd gegeven door de heer en mevrouw Nauta. Ook waren er twee telefooncellen aanwezig.

Onder de grote trap welke naar de eerste verdieping voerde was de ingang naar de stookkelder. In de kelder stonden twee grote kolenkachels voor de centrale verwarming opgesteld. Deze kachels moesten in de winterperiode regelmatig worden voorzien van kolen. Ook moest er regelmatig as worden afgevoerd. Dit alles werd met de hand uitgevoerd. Best een zwaar karwei dat ook door de conciërge werd uitgevoerd.

Eerste verdieping:

Nadat men via een grote en een kleine trap op de eerste verdieping was gekomen trof men de Grote Zaal aan, vanaf de buitenkant van het gebouw herkenbaar aan de drie grote, hoge ramen boven de hoofdingang. In deze zaal vonden allerlei activiteiten plaats zoals vergaderingen, zanguitvoeringen, bruiloften en veilingen.

Verder waren op de eerste verdieping gevestigd de Kamer van Koophandel met een archief, alsmede de Sociale Dienst.

Boven de gymzaal bevond zich het bureau Huisvesting, alsmede het architectenbureau Steensma. Ook was er een onderdeel van het Nederlandse Rode Kruis. In 1953 had het Rode Kruis veel werk aan het verzamelen en transporteren van hulpgoederen zoals dekens en kleding t.b.v. watersnoodramp van 1 februari, welke plaats vond in zuid-west Nederland.

Op de zolder, herkenbaar aan de kleine dakramen, was de Visserijschool gevestigd. Ook werd er in de wintermaanden nettenboetcursus gegeven. Netten boeten is het repareren van kapotte visnetten. Hoe minder kapotte netten, hoe meer vis men vangt!

Nog hoger in het gebouw was het uurwerk geplaatst. Maar het allerhoogste punt van het gebouw was het 'torentje', vanaf hier had men een prachtig uitzicht over de stad en het water. Ook stond op het torentje de vlaggenmast. Op feest- en gedenkdagen wapperden het rood, wit en blauw met of zonder wimpel. Ook het hijsen en strijken van de vlag werd uitgevoerd door de conciërge.

Al met al heeft het gebouw zo'n 37 jaar dienst gedaan waarvan ik, als zoon van de conciërge, de laatste jaren van het Handelsgebouw van nabijheid heb meegemaakt. Vaak was ik in het gebouw aanwezig, waardoor ik een totale indruk heb gekregen van het werk van mijn vader. Het gebouw, zowel van binnen als van buiten, was mij totaal niet onbekend.

A. van der Velden

In 1956 werd door de conciërge, de heer C.J. van der Velden, het Handelsgebouw definitief gesloten, waarna het gebouw werd gesloopt.

Foto: Familie A. van der Velden.

Een laatste foto van
het Handelsgebouw,
genomen in mei
1956 kort voordat de
sloperhamer zijn werk
ging doen.

Maart 2010.

Nadat het terrein enige tijd braak had gelegen werd er in de zestiger jaren het huidige pand voor de Rijksbelastingen gebouwd. Na het vertrek van de belastingdienst heeft het daarna nog verschillende bestemmingen gehad. In de aanbouw zit al velen jaren een partycentrum met de toepasselijke naam ‘Zaal Prikkenwater’.

Wat nog rest van het mooie statige Stationsplein, dat inmiddels is omgedoopt tot Bill Minco-plein, is alleen nog de fraaie Kroningslantaren, die daar in 1901 is onthuld naar aanleiding van de troonsbestijging van Koningin Wilhelmina in 1898. Het karakteristieke kioskje en de woning van de stationschef van de NS zijn ook alleen nog maar op foto’s te bewonderen.

Gezien de planvorming voor het gebied Rivierzone en een nieuwe moderne toegang naar de stad vanaf Station Vlaardingen rijst de vraag hoelang dit gebouw nog stand zal houden. Nieuwe passende bebouwing met een volume en vorm zoals het Handelsgebouw zal de omgeving zeer doen verrijken.

De sloop van het Handelsgebouw.
Foto: J. Sluimer

Uitgave: Historische Vereniging Vlaardingen
Eindredactie: Eric van Rongen
Redactie: Tijd-Schrift HVV
Druk en lay-out: Stout Grafische Dienstverlening

Bronnen:
M.P. Zuydgeest. *Het Zout Verzouten*. Europese Bibliotheek, 1994.
Gemeenteraadsverslagen 1916 / 1919.
A. Kal maakte ons attent op het geschrift van Hylckama Vlieg, aanwezig in het Stadsarchief.
Foto’s uit de collecties van: J. van den Berg / HVV / Stadsarchief Vlaardingen / Vlaardings- & Visserij Museum.

Historische Vereniging Vlaardingen

internet: www.hvv-vlaardingen.nl
e-mail: info@hvv-vlaardingen.nl